

INHOUD

VOORBEREIDING	7
Nulmeting	7
Sterkte-zwakteanalyse	8
TRAINEN	9
Klassikaal	9
Expert-lezen	9
Sorteertekst	14
Diep/actief lezen: modellen	17
Argumentatie	18
Antwoorden analyseren	26
Beeld, tekst en stijlmiddelen	27
Toon & beeldspraak: ironie herkennen	27
Individueel	28
Structureren & samenvatten	28
Structuur: sorteerteksten	28
Structuur: alineaverbanden	28
Structuur & samenvatten: inhoudelijke aantekeningen	29
Samenvatten: tekst samenvatten	29
Samenvatten: woordweb maken	29
Argumenteren	30
Argumentatie: kwaliteit herkennen	30
Argumentatie: argumenten zoeken	30
Argumentatie: Kwizls maken	30
Argumentatie: drogredenen verzinnen	31
Beeld & tekst	31
Beeld & tekst: cartoons uitleggen	31
Toon & beeldspraak	32
Toon & beeldspraak: oefenset	32
Vragen analyseren	32
Vragen: duolezen	32
Vragen: vragen labelen	33
Vragen: meerkeuzeantwoorden verzinnen	34
Vragen: overkoepelende vragen	34

PUNTJES OP DE I	35
THEORIE	36
De tekst als geheel	36
Hoofdgedachte	36
Tekstsoort en -doel	36
Tekststructuur	38
Tekstverbanden	39
Argumentatie	40
Standpunten	40
Soorten argumenten	40
Tegenargument (weerlegging)	40
Argumentatieschema's	41
Drogredenen	42
Het beoordelen van argumentatie	44
Argumentatiestructuren	45
Functioneel bevragen van de argumentatie	47
Betrouwbaarheid en bruikbaarheid	47
Feit en mening	47
Betrouwbaarheid	48
Bruikbaarheid	48
Taalgebruik en stijl	49
Spreekwoorden, uitdrukkingen	49
Beeldspraak	49
Ironie	50
Toon, verkleinwoorden	50
Toon, synoniemen	50
Framing	50

INHOUD

Vraaganalyse	53
Meerkeuzevragen en gesloten vragen	53
Open vragen	54
Scenario's	55
Vergelijken van teksten	55
Formuleertips	56
Het woordenboek	57
Examenpsychologie	58
Examenidoom	60
BIJLAGEN	64
Tekst A	65
Tekst B	68
Tekst C	70
Tekst D	72
Tekst E	74
Tekst F	76
Tekst G	78
Tekst H	80
Tekst I	81
Tekst J	83
Tekst K	85
Tekst L	89
Tekst M	93
Tekst N	95
Tekst O	98
Tekst P	101
Tekst Q	103
Vragen tekst P & tekst Q	105
EXAMEN 2025 – TIJDVAK 1	107
EXAMEN 2025 – TIJDVAK 2	128

VOORBEREIDING

Het is belangrijk dat je inzicht krijgt in je niveau. Wat lukt al goed en waar is extra training voor nodig?

NULMETING

Jouw leraar bepaalt hoe lang de voorbereiding duurt. In deze examenbundel staat alles, maar het kan goed zijn dat je niet alles maakt in de les. Het overgebleven materiaal kun je natuurlijk goed gebruiken om zelfstandig mee te oefenen.

In deze fase lees je verschillende teksten en beantwoord je de bijbehorende vragen. De vragen beantwoord je in Kwizl, omdat alle vragen daar voorzien zijn van metadata (data over de vraagsoort). Op basis van die metadata kun je na de voorbereiding goed zien wat je sterke en zwakke punten zijn. Hartstikke handig!

In de nulmeting maak je vragen bij maximaal vijf teksten. Wij hebben die al voor je uitgekozen, omdat deze teksten verschillende soorten vragen bevatten. Het schema van de teksten zie je hieronder.

	Naam Kwizl	Aantal vragen	Afnametijd
1.	Uitstelgedrag (2021-2)	15	45 – 55 minuten
2.	Goed gesprek (2021-3)	10	30 – 40 minuten
3.	Concentratie (2024-1)	9	25 – 35 minuten
4.	Denken (2024-2)	12	40 – 50 minuten
5.	Praat Nederlands (2022-2)	6	20 – 30 minuten

Je leraar vertelt je per tekst hoe je die moet nakijken. Daar is namelijk ook training voor nodig: het antwoordmodel van het examen Nederlands kan vrij 'vaag' zijn, waardoor je niet kritisch genoeg (of juist veel te kritisch) nakijkt.

In bijlage A tot en met E vind je de teksten die horen bij de Kwizls hierboven. Zo kun je op papier lezen (en dat is beter, blijkt uit onderzoek!).

TRAINEN

Het is tijd om de vaardigheden te trainen. Deze fase bestaat uit twee onderdelen: klassikale training en individuele training. In het klassikale gedeelte draait het voornamelijk om het oefenen met 'diep lezen' en het analyseren van teksten en antwoorden. Bij de individuele training kun je zelf (of in groepjes) aan de slag om de deelvaardigheden te oefenen waar je nog wat moeite mee hebt. Deze twee trainingsvormen wissel je af.

Je leraar zal je per les vertellen of jullie klassikaal gaan trainen of dat je individueel aan de slag mag gaan. Het kan goed zijn dat niet alle klassikale trainingsvormen gebruikt worden; dat is niet erg. Als je wilt, kun je de klassikale lessen ook gebruiken als examentraining. Doe dat dus wel pas als je alle lessen van je leraar gehad hebt. Zo doe je niets dubbel.

KLASSIKAAL

EXPERT-LEZEN

Je leraar verdeelt jullie in groepjes. Daarna wijst hij een aantal alinea's aan je toe.

1. Lees de tekst 'Altijd een oogje in het zeil' individueel. De tekst staat op de volgende bladzijde.
2. Lees daarna de aan jou toegewezen alinea's zorgvuldig en noteer de essentie van dit stukje tekst.
3. Vertel daarna aan elkaar waar jouw toegewezen alinea's over gaan (in chronologische volgorde).

Als jullie dat gedaan hebben, maken jullie vraag 1 tot en met 10. Die vragen vind je na de tekst. Je hoort van je leraar of jullie de vragen op papier maken of dat jullie de antwoorden in Kwizl moeten noteren. De Kwizl voor deze tekst heet Zeilooogje.

Let op: als jullie in Kwizl werken, is het fijn als jullie het antwoord allemaal invullen. Dan kun je die informatie later weer gebruiken om te kijken waar je sterke en zwakke punten liggen.

Altijd een oogje in het zeil

(1) Mijn ouders waren er heel duidelijk over: je blijft binnen het rondje van straten direct rondom het huis. Op roepafstand. En daar trok ik me dan natuurlijk niks van aan. Ik ging rondhangen op de skatebaan, die ver buiten het rondje lag. Ik ging fikkie stoken, schoot met blaaspijpen vol besjes op rijdende auto's, bouwde stiekem een hut naast de spoorbaan, raakte regelmatig verdwaald in andere buurten. Jatte weleens snoep uit de Jamin.

(2) Dat was in de jaren negentig. Als ik in deze tijd was opgegroeid, was dat een stuk ingewikkelder geweest. Uit onderzoek onder ruim duizend ouders van het Nederlandse kennisplatform ECP¹ bleek afgelopen week dat twee van de tien ouders de gps-functie van de smartphone van hun kinderen actief gebruiken om ze te volgen. Nog eens een kwart overweegt om dat te doen. En naast de gps-functie van smartphones zijn er volop gps-tags en -horloges te koop voor kinderen, soms zelfs met meegluurcamera's, microfoons en luidsprekers zodat de ouders op elk moment kunnen meeluisteren en hun kind kunnen toespreken.

(3) "Nederlandse ouders worden steeds beter in internetopvoeding", concludeerde het ECP uit het onderzoek, waaruit ook naar voren kwam dat steeds meer ouders meekijken op de telefoon en sociale media, om zaken als internetpesten en grooming² te signaleren.

(4) Maar wordt de opvoeding echt beter? Of vooral strenger en meer gecontroleerd? En is ongecontroleerd op je bek gaan en weer opstaan niet een essentieel onderdeel van opgroeien?

(5) Het recht om te verdwalen leerde mij juist om de weg terug te vinden – nog steeds weleens trouwens. Maar die mogelijkheid is snel aan het verdwijnen en wordt steeds meer vervangen door algoritmes, controle en constante surveillance.

(6) De mogelijkheden om kinderen te volgen zijn er volop. Via de familie-WhatsApp kunnen ouders sowieso de hele tijd vragen waar hun kroost is. De blauwe vinkjes die verraden dat een bericht is gelezen, zijn genadeloos. En zelfs als ze op school zijn, buiten het zicht van hun ouders, is er altijd nog het digitale systeem Magister, dat ouders pushberichten stuurt als hun kinderen onvoldoendes halen of spijbelen.

(7) "Door al deze nieuwe technologieën dreigen we controle te verwarren met zorg", zegt techniekfilosoof Katleen Gabriels. Zij doet onderzoek naar de ethische aspecten van surveillancetechnologie aan Maastricht University. "Controle is bepaald niet hetzelfde als liefdevol opvoeden natuurlijk", vindt ze. "Verdwalen en jezelf daaruit halen, is ook een ervaring om van te leren en zelfstandiger te worden."

(8) Ook Kinderombudsman Margrite Kalverboer plaatste vorig jaar kanttekeningen bij al te strikte controle van kinderen met behulp van digitale systemen. "Ouders mogen ook niet zomaar in het dagboek van hun kinderen kijken of de slaapkamer binnenlopen. Dat is een kinderrecht", zei ze in een interview met Trouw. Bovendien: een dagboek kun je nog verscheuren of weg gooien, digitale sporen zijn vaak onuitwisbaar.

(9) Dat constante surveillance implicaties heeft voor de morele ontwikkeling van kinderen wordt al langer vastgesteld. De Canadese filosoof Ian Kerr vergelijkt het in zijn betoog *Digital Locks and the Automation of Virtue*³ uit 2010 met winkelwagentjes die automatisch blokkeren als je te ver weggrijdt bij de supermarkt. Dan kún je niet eens besluiten dat je het boodschappenkarretje netjes terugbrengt, of juist niet.

1 ECP: Platform voor de InformatieSamenleving, een onafhankelijk en neutraal platform waar overheid, wetenschap, bedrijfsleven, onderwijs en maatschappelijke organisaties samenwerken aan en kennis uitwisselen over een verantwoorde vormgeving van de digitaliserende samenleving
2 grooming: digitaal kinderlokken
3 Vertaling: Digitale sloten en de automatisering van deugd

VRAGEN

VRAAG 1 (2 punten)

De auteur van de tekst kan op verschillende manieren de belangstelling van lezer wekken of het onderwerp introduceren, zoals:

- 1 de aanleiding schetsen
- 2 de centrale vraagstelling formuleren
- 3 een afweging maken
- 4 een persoonlijke ervaring vertellen
- 5 het belang voor de lezer benadrukken
- 6 het centrale standpunt benoemen

In alinea 1 tot en met 4 van tekst 1 zijn drie van deze manieren te herkennen. Noteer de nummers van die drie manieren.

VRAAG 2 (1 punt)

“Het recht om te verdwalen leerde mij juist om de weg terug te vinden” (alinea 5).
Waar leidt ‘verdwalen’ uiteindelijk toe volgens zowel Gabriels (alinea 7) als de auteur van de tekst (alinea 12-13)?

VRAAG 3 (1 punt)

“Door al deze nieuwe technologieën dreigen we controle te verwarren met zorg”, zegt techniekfilosoof Katleen Gabriels.” (alinea 7)
Wat heeft die controle tot gevolg, volgens de tekst?

Doordat kinderen constant in de gaten gehouden worden,

- A hebben ze geen ruimte meer om fouten te maken.
- B leren ze niet meer om zelf oplossingen te bedenken en zelf keuzes te maken.
- C vertrouwen ze erop dat bij problemen alles vanzelf goed zal komen.
- D weten ze niet hoe het is om ongemerkt onvoldoendes te halen of te spijbelen.

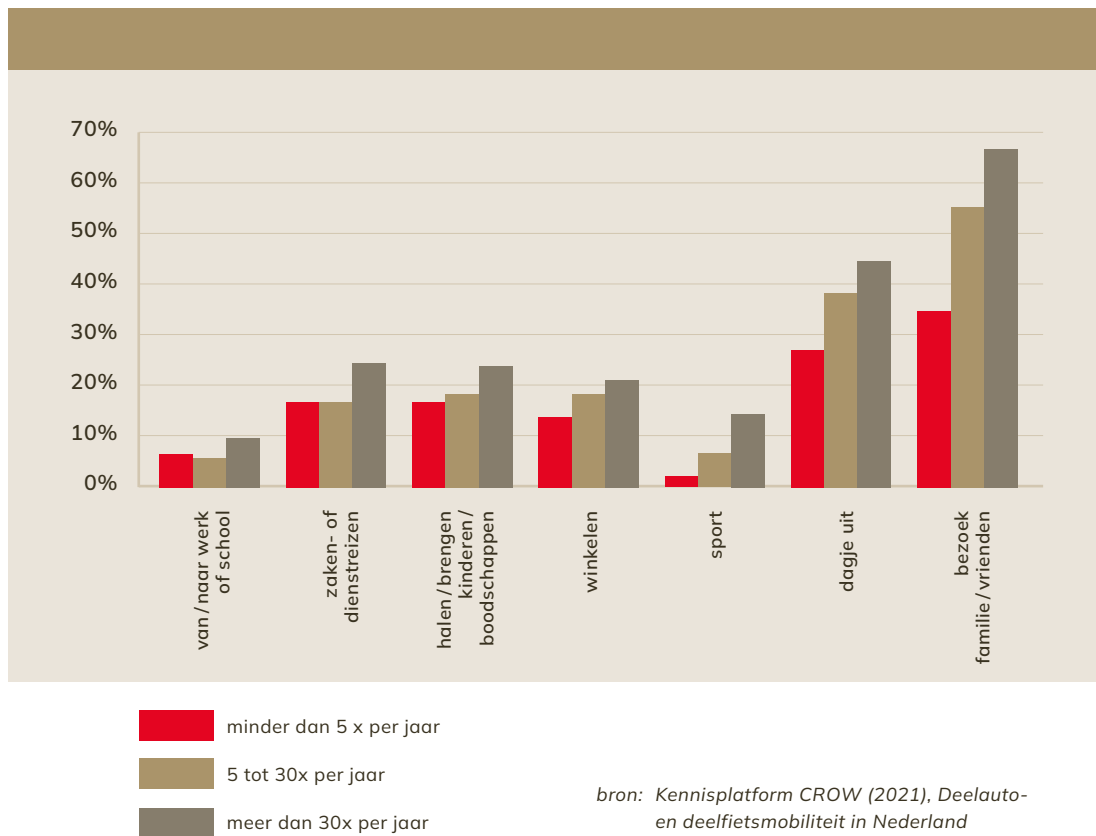
VRAAG 4 (1 punt)

“Door al deze nieuwe technologieën dreigen we controle te verwarren met zorg”, zegt techniekfilosoof Katleen Gabriels.” (alinea 7)
Citeer de woordgroep waarmee zorg ook wordt aangeduid in de tekst.

VRAAG 5 (1 punt)

Uit alinea 9 en 10 wordt duidelijk welk gevolg constante surveillance heeft voor de morele ontwikkeling van kinderen. Welk gevolg is dat?

BRON 2

VRAAG 8 (2 punten)

In alinea 6 van de tekst wordt de indruk gewekt dat een deelauto niet geschikt is om het netwerk van vrienden en familie bij elkaar te houden.

Beargumenteer waarom deze indruk wel of niet wordt ondersteund door de gegevens in bron 2. Neem de nummers uit de onderstaande zin over en zet je antwoord daarachter. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Deze indruk wordt (1) (kies uit: wel/niet) ondersteund door de gegevens in bron 2, want ...(2)...

ANTWOORDEN ANALYSEREN

Op het examen zien we vaak dat jullie in de buurt van het goede antwoord komen, maar dat jullie het antwoord vaak niet 'strak' genoeg formuleren. Het is dus fijn om je inzicht te geven in de richtlijnen die het antwoordmodel geeft. Dit oefen je samen met je leraar.

Ook oefen je met het geven van antwoorden op open vragen; daarna analyseer je de gegeven antwoorden. Lees hiervoor het hoofdstuk 'vraaganalyse' uit het theorieoverzicht. (pagina 53)

Je hoort zelf van de leraar met welke tekst je oefent, te vinden in één van de bijlagen.

THEORIE

DE TEKST ALS GEHEEL

HOOFDGEDACHTE

De hoofdgedachte van een tekst vertelt in één zin waar de tekst over gaat en wat daarover gezegd wordt. De hoofdgedachte is wat de schrijver jou over dit onderwerp wil vertellen, wat zijn invalshoek is voor deze tekst.

Aanpak:

- Vraag jezelf na het lezen van de tekst af wat de schrijver met de tekst wil zeggen. Bedenk wat je wilt zeggen als je 's avonds aan de keukentafel wilt vertellen wat je vandaag gelezen hebt.
- Let met name op de titel, inleiding en het slot van de tekst.
- Vergelijk je eigen geformuleerde antwoord met de antwoordopties: het antwoord dat er het dichtst bij in de buurt komt, is het goede.
 - o Let hierbij op dat de hele antwoordoptie correct moet zijn; als maar één deel van het antwoord correct is of als het antwoord maar iets zegt over een deel van de tekst, is dat niet het juiste.

TEKSTSOORT EN -DOEL

De schrijver van een tekst heeft er een bedoeling mee. We onderscheiden de volgende hoofdcategorieën. Die zijn niet altijd heel duidelijk gescheiden. Deze indeling maakt het handig om er even bij stil te staan hoe betrouwbaar informatie is. Iemand die jou wil overtuigen van zijn mening, kan wel eens 'gekleurde' feiten presenteren. Bij het beoordelen van de juistheid van informatie, kan het heel nuttig zijn om te weten wie de schrijver van de tekst is. Dat helpt jou om te bepalen of je zijn informatie voor waar aanneemt.

De schrijver wil de lezer vooral:

1. **Informereren:** Hij beoordeelt gegevens niet, maar verstrekt ze alleen.
 - a. **Tekstsoorten:** nieuwsbericht, logboek, notulen, encyclopedietekst

Uiteenzetten/verklaren is ook een informerend schrijfdoel; de schrijver vertelt de lezer hoe het zit, hoe iets werkt.

 - b. **Tekstsoorten:** handleiding, instructie, uiteenzetting (scroll naar beneden en lees verder), verklaring, voorlichtingsmateriaal, bijsluiter, recept, schoolboekentheorie.
2. **Opiniëren:** De schrijver wil de lezer aan het denken zetten, hem een eigen mening laten vormen, ook door te laten merken hoe hij er zelf over denkt.
 - a. **Tekstsoorten:** beschouwing (scroll naar beneden en lees verder), achtergrondartikel, ingezonden brief, commentaar, opiniërend artikel

ARGUMENTATIE

STANDPUNTEN

Hoe jij tegen een onderwerp aankijkt, wat jouw mening daarover is, dat noem je je standpunt. Soms zeg je dat erbij: ik vind ..., volgens mij ..., maar vaak ook niet en moet de luisteraar/lezer maar snappen dat dit een persoonlijk standpunt is.

Bij sommige standpunten kun je niet zeggen 'ik vind', maar wel 'volgens mij'. Dit is het geval bij 'zijnsoordelen', zoals 'de aarde warmt op', of 'de dinosauriërs zijn uitgestorven door een komeetinslag', 'deze dame heeft haar buurman vermoord', of 'mijn vader is niet mijn echte vader'. Dit is het soort standpunten waar het in de wetenschap vaak over gaat. Het gaat daarbij om feiten die niet zo gemakkelijk te controleren zijn. Er zijn argumenten nodig om ze te ondersteunen.

SOORTEN ARGUMENTEN

Met argumenten ondersteun je een standpunt. We onderscheiden twee soorten argumenten: de feitelijke en de waarderende.

Feitelijke argumenten zijn uitspraken waarvan de schrijver/spreker weet of denkt dat ze waar zijn. Ze zijn controleerbaar.

- Ik doe liever geen eindexamen (standpunt), want als ik slaag moet ik naar een andere school (feitelijk argument).

Waarderende argumenten zijn uitspraken met een waarde-oordeel, de schrijver/spreker vindt iets (goed-slecht, mooi-lelijk, waardevol-waardeloos, wenselijk-onwenselijk). Deze argumenten moet je dan ook onderbouwen: je moet vertellen waarom jij dit een goed argument vindt.

- Ik doe liever geen eindexamen (standpunt), want ik kan niet goed tegen die spanning (waarderend argument).

TEGENARGUMENT (WEERLEGGING)

Om iemands mening aan te vallen kun je op twee manieren te werk gaan:

1. **Je weerlegt zijn standpunt.** Deze tactiek heeft het meest zin bij feitelijke argumenten die waar zijn; die zijn namelijk niet te weerleggen, dus val je het standpunt aan.
 - o Ik doe liever geen eindexamen (standpunt), want als ik slaag moet ik naar een andere school (feitelijk argument).
 - o Ik heb juist wel zin in het examen (standpunt), want ik heb echt zin in een nieuwe opleiding (waarderend tegenargument)
2. **Je weerlegt zijn argumentatie.** Deze tactiek is vooral bruikbaar om waarderende argumenten en argumenten die niet zo feitelijk zijn als de spreker/schrijver ze presenteert aan te vallen.
 - o Ik doe liever geen eindexamen (standpunt), want ik kan niet goed tegen die spanning (waarderend argument).
 - o Dan wordt het voor jou belangrijk om te leren omgaan met die spanning (tegenargument), dan ga jij ook graag examen doen (standpunt).

Onderschikkende argumentatie (ook 'ketenargumentatie')

Je geeft niet alleen het argument, maar vertelt ook nog waarom dat argument klopt: een argument voor een argument (Je noemt dit een subargument of een onderbouwing). Dit schema wordt vaak verwerkt in een alinea of een zin.

Argumentatie in een hele tekst

Met name in een betoog ben je druk aan het argumenteren. Daar kun je dan ook heel gemakkelijk een bouwschema maken met behulp van standpunt(en) en argumenten. Het standpunt is de hoofdgedachte van een betoog. Schrijf iedere alinea uit, een inleiding ervoor, een slotalinea en tot slot bedenk je een pakkende titel. Veel teksten kun je ook op deze manier samenvatten.

- *Ik heb dit jaar hockeytraining van het washandje.*

De trainer lijkt met dit beeld nogal aan de slappe kant te zijn.

IRONIE

Het omgekeerde zeggen van wat je bedoelt:

- "Onze wiskundejuf ziet er vandaag weer modieus uit."
- "Wat leuk dat je zo onverwachts komt binnenvallen."
- "Wat heb ik toch een hekel aan je."

Ironie is een intelligentietest. Als de laatste zin tegen je gezegd wordt, denkt de spreker dat jij snapt dat zij jou heel lief vindt. Pik je dat niet op, dan is het ruzie.

Als schrijvers ironie gebruiken, proberen ze dat zó duidelijk te doen dat je aan het einde van de tekst er echt niet meer over kunt twijfelen wat de echte bedoeling is. (In appjes gebruik je dan vaak emoji om duidelijk te maken dat hier sprake is van humor)

TOON, VERKLEINWOORDEN

De manier waarop je iets zegt, je woordkeus, kan informatie geven over hoe jij tegen iets aankijkt. Als je vader naar zijn cursus filatelie gaat en jij zegt: "Ga je weer naar je clubje", dan weten wij wel hoe jij tegen je vaders hobby aankijkt. Verkleinwoorden zijn sowieso vaak neerbuigend bedoeld. Alsof je tegen een peuter praat, maar ook met een peuter hoef je niet in verkleinwoordentaal te spreken.

TOON, SYNONIEMEN

Ook de creatieve keuze van synoniemen geeft informatie over hoe jij de tekst moet opvatten, wat de houding van de schrijver is tegenover zijn onderwerp. Met bolide, vervoermiddel, roestbak, vliegend tapijt, botsauto en gemotoriseerde fiets kun je allemaal auto bedoelen. Je begrijpt dat de keuze gevolgen heeft voor het beeld dat je bij je lezer oproept.

FRAMING

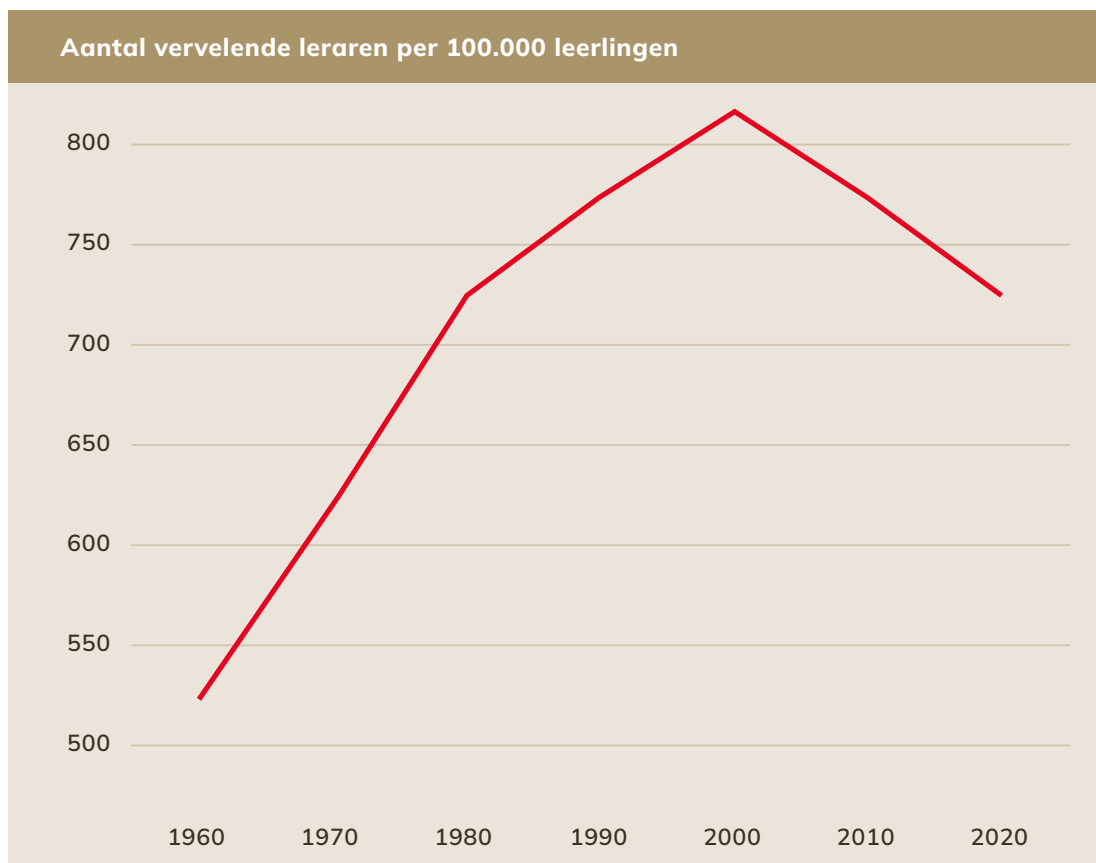
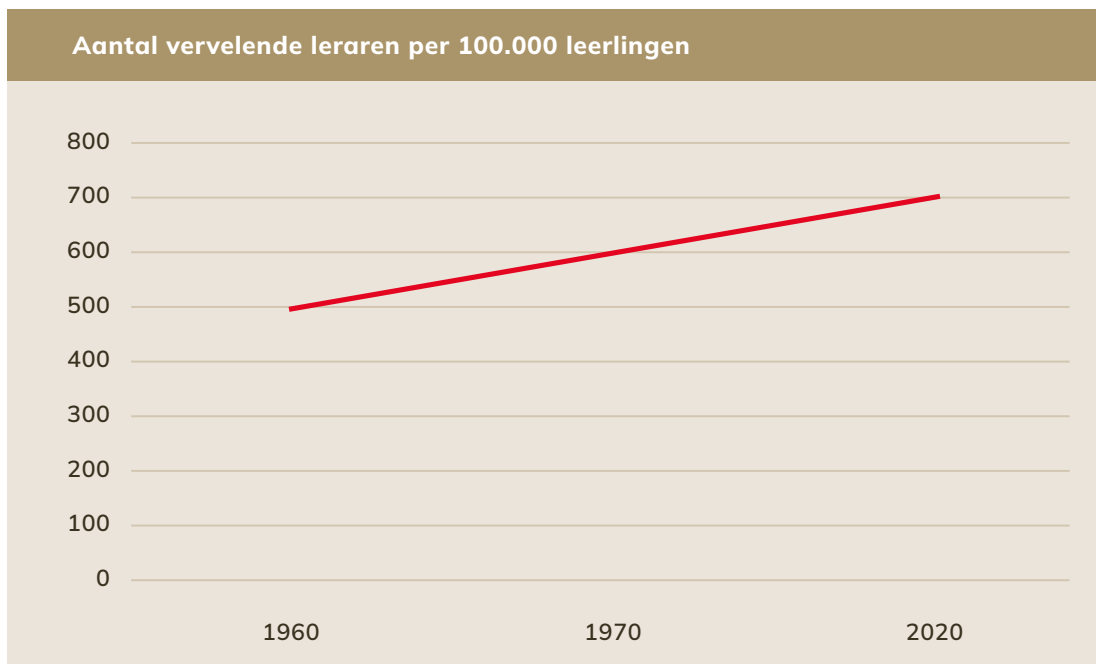
Bij framing bedenk je een woord dat meteen een verhaal vertelt over je onderwerp. Met name politici en actiegroepen gebruiken dit taalmiddel heel bewust om de gedachten van mensen over een onderwerp te beïnvloeden.

1. Konijnenvoer → vegetarisch eten
2. Plofkip → kip uit de bio-industrie
3. Kopvod → hijab, hoofddoek

Je ziet dat het woord je een richting opduwt:

1. Eet niet vegetarisch
2. Eet geen kip, of anders alleen een biologische
3. Accepteer de hijab niet

Met hele kleine veranderingen in je taal kun je mensen heel sterk sturen – zonder dat mensen dat zelf zo door hebben (Universiteit Utrecht, SchrijfLab).

Welke manieren heeft een grafiek om je te misleiden? Kijk eens goed naar de X- en Y-assen. Wat gebeurt er?

EXAMENIDROOM

Lees onderstaande lijst eens door en kijk of er woorden staan die jou niet helemaal duidelijk zijn. Maak daarvan een eigen handgeschreven lijst en leer die betekenissen uit je hoofd. Iedere toetsmaker vindt dat jij deze woorden moet snappen. In KWIZL is een trainingsprogramma om ze te leren. 100% scoren zorgt ervoor dat je tijdens je examen een stuk sneller werkt.

a — aanbeveling	Een aanbeveling is een tip; de schrijver vindt dat dit nu zou moeten gebeuren of gedaan zou moeten worden, een logische volgende stap zou zijn.
aanleiding	Een aanleiding is een concrete gebeurtenis (je hebt iets gelezen, iemand ontmoet, er is iets gebeurd) die leidt tot ... Een aanleiding kan vaak een eerste alinea zijn, de schrijver vertelt welke gebeurtenis hem aanzette tot het schrijven van de tekst.
aanname	Een aanname is iets waarvan je aanneemt (maar niet weet) dat het zo zal gaan.
actualiteit	Een actualiteit is nu (of op het moment van schrijven) in het nieuws.
afweging	Een afweging maak je door de voor- en nadelen van een of meer zaken naast elkaar te zetten (figuurlijk op een weegschaal te leggen)
alternatief	Een alternatief is een andere mogelijkheid. <i>Zonne-energie is een alternatief voor fossiele brandstoffen.</i>
anekdote	Een anekdote is een verhaaltje dat je meegemaakt (of gehoord of gelezen) hebt. Wordt vaak gebruikt als inleiding om een abstract onderwerp persoonlijk te maken.
autoriteitsargument	Een autoriteitsargument gebruikt een deskundige bron (een onderzoek of persoon) als argument. Die bron hoeft (in dit geval) geen gelijk te hebben.
C — cliché	Een cliché is een te vaak gebruikte opmerking, bevat vaak een vooroordeel. <i>Meisjes zijn niet goed in wiskunde. Feijenoord speelt werkvoetbal.</i>
conclusie	Een conclusie is een afsluiting van een argumentatie. Je hebt alles op een rijtje gezet en komt tot dit eindstandpunt.
constatering	Een constatering is iets wat jij waarneemt / vaststelt / ziet gebeuren. <i>Ik constateer dat het Nederlands Elftal al jaren niet meer op niveau presteert.</i> Iedereen kan dit zien, maar jij stelt het nu even vast, dan weten we dat.

TEKST K

“Er zijn twee redenen waarom het sociale leenstelsel beter is dan het huidige systeem van studiefinanciering”

(A) Dat is waar de LSVb aan voorbijgaat: de lening die wordt aangegaan voor het volgen van een studie wordt terugbetaald naar draagkracht. Wanneer een studie een minder hoog economisch rendement heeft, mag iemand er langer over doen om deze terug te betalen en kan een eventuele restschuld in het ergste geval uiteindelijk worden kwijtgescholden.

(B) Waarom is het sociale leenstelsel beter dan het huidige systeem van studiefinanciering? Om twee redenen: allereerst is de keuze om te gaan studeren een keuze om in jezelf te investeren. Meer financiële verantwoordelijkheid voor deze keuze kan ervoor zorgen dat een student een grotere prioriteit aan zijn of haar opleiding geeft en een grotere inzet toont. Dat het leenstelsel sociaal is, zorgt ervoor dat die financiële prikkel het voor niemand, die over de juiste kwaliteiten beschikt en aan de gestelde opleidingseisen voldoet, onmogelijk maakt om deze keuze te maken.

(C) In een buitengewoon tendentiekus opiniestuk geeft de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) een oneigenlijk en vooral onvolledig beeld van de redenen om voor het hervormen van de studiefinanciering te pleiten. Door uitsluitend te focussen op het argument dat door middel van studiefinanciering mensen met een laag inkomen de studie subsidiëren van studenten die zelf in de toekomst mogelijk dankzij deze studie goed gaan verdienen, doet de LSVb geen recht aan de werkelijkheid. Wij denken dat deze discussie meer verdient dan stemmingmakerij en zetten graag uiteen waarom wij van mening zijn dat het invoeren van een sociaal leenstelsel een goede ontwikkeling binnen het Nederlandse onderwijs zou zijn.

(D) Daarnaast wordt het sociale aspect bekrachtigd door het feit dat er bij de Staat wordt geleend en niet bij een particulier of een bank. Hier vloeit uit voort dat de afbetalingstermijn en het rentepercentage buitengewoon schappelijk zijn in verhouding tot die van een particulier of een bank. Ook kan de lener in het geval van problemen met betrekking tot de aflossing veel makkelijker tot een oplossing komen met de financier zonder in een sneltreinvaart in allerlei financiële problemen te raken, hetgeen regelmatig voorkomt bij mensen die zich committeren aan leningen bij banken of particulieren.

(E) Kortom: wanneer er een sociaal leenstelsel wordt ingevoerd, wordt niemand opgezadeld met een ondraaglijke schuldenlast, heeft iedereen die aan de ingangseisen van een studie voldoet de mogelijkheid om ook die studie te gaan doen zonder financiële drempels en kan ook in deze zware economische tijden geïnvesteerd worden in de kwaliteit van ons onderwijs. Een schoolvoorbeeld van een goede hervormingsmaatregel. De LSVb zou er goed aan doen hem te steunen, maar zou het voorgestelde sociale leenstelsel op zijn minst eerlijk kunnen weergeven.

EXAMEN 2025 – TIJDVAK 1

DEEL 1 – TEKST 1

Mijn ideale vriendin: de vlogger

(1) Ik weet niet meer precies wanneer Emma Chamberlain in mijn leven kwam, maar het moet ergens in de eerste coronalockdown¹ zijn geweest. Ik verveelde me tijdens het lunchen. Normaal gesproken zat ik tussen de middag in mijn studio, omringd door collegazelfstandigen, nu zat ik alleen.

(2) De eerste Emma-video die ik bekeek, had de aantrekkelijke titel What I do in a day *at home*.² Vermoedelijk gaf een gevoel van herkenning de doorslag om het filmpje aan te klikken. Ik was ook de hele dag *at home*; benieuwd hoe iemand anders zich erdoorheen sloeg.

(3) Het is lastig te omschrijven wat ik aantrof in haar filmpjes, nog lastiger uit te leggen waarom ik steeds meer wilde zien. Hoofdactiviteit in de meeste vlogs van Emma is koffiezetten en filosoferen over de vraag hoeveel hazelnootmelk ze erbij zal doen. Verder speelt ze Fortnite in bed en denkt ze hardop na over de vraag hoe het kan dat ze acht uur per dag op TikTok zit.

(4) Ik heb ooit gelezen dat alleenstaande Koreanen tijdens het eten video's opzetten van andere mensen die eten, zodat ze zich niet eenzaam voelen. Destijds vond ik dat een treurig idee, maar na een dag of tien lunchen met Emma kon ik het goed begrijpen. Ik kreeg een enorm veilig gevoel van het idee dat er tijdens de lunch altijd iemand tegen me zou praten, terwijl ik niets terug hoefde te zeggen en ik mijn eenzijdige gesprekspartner uit kon zetten wanneer het mij uitkwam.

(5) Ik had ook wel eens gelezen – en zelfs geschreven – over parasociale relaties. En nu was ik er ongemerkt zelf één aangegaan. De term ontstond toen sociologen in de jaren vijftig onderzoek deden naar de relatie tussen tv-persoonlijkheden en hun publiek. Door dagelijks of wekelijks naar dezelfde persoonlijkheden te kijken, ontwikkelden mensen de illusie dat ze hun tv-helden kenden. En daardoor wilden ze elke keer weer hetzelfde programma zien.

(6) Vandaag zijn we omringd door potentiële parasociale relaties: op zo'n beetje elk medium vechten vloggers, influencers en youtubers om onze eenzijdige affectie. Er wordt dan ook veel onderzoek gedaan naar de parasociale relaties die mensen aangaan met hun online idolen. Eén recente bevinding is dat mensen sneller geneigd zijn te gaan sporten als ze een parasociale relatie aangaan met een sport-influencer: een uurtje zweten met een digitale metgezel is leuker dan in je eentje, ook als diegene jou helemaal niet kent.

(7) Ook werd duidelijk dat angstig aangelegde mensen sneller parasociale relaties aangaan, wat de kans op bijvoorbeeld een YouTubeverslaving flink vergroot. En tijdens de coronalockdowns bloeiden er significant meer parasociale relaties op, ook dat blijkt uit onderzoek.

1 Periode waarin het bezoeken van zowel mensen als voorzieningen ernstig was beperkt ter bestrijding van de coronapandemie

2 What I do in a day at home: Wat ik doe tijdens een dag thuis

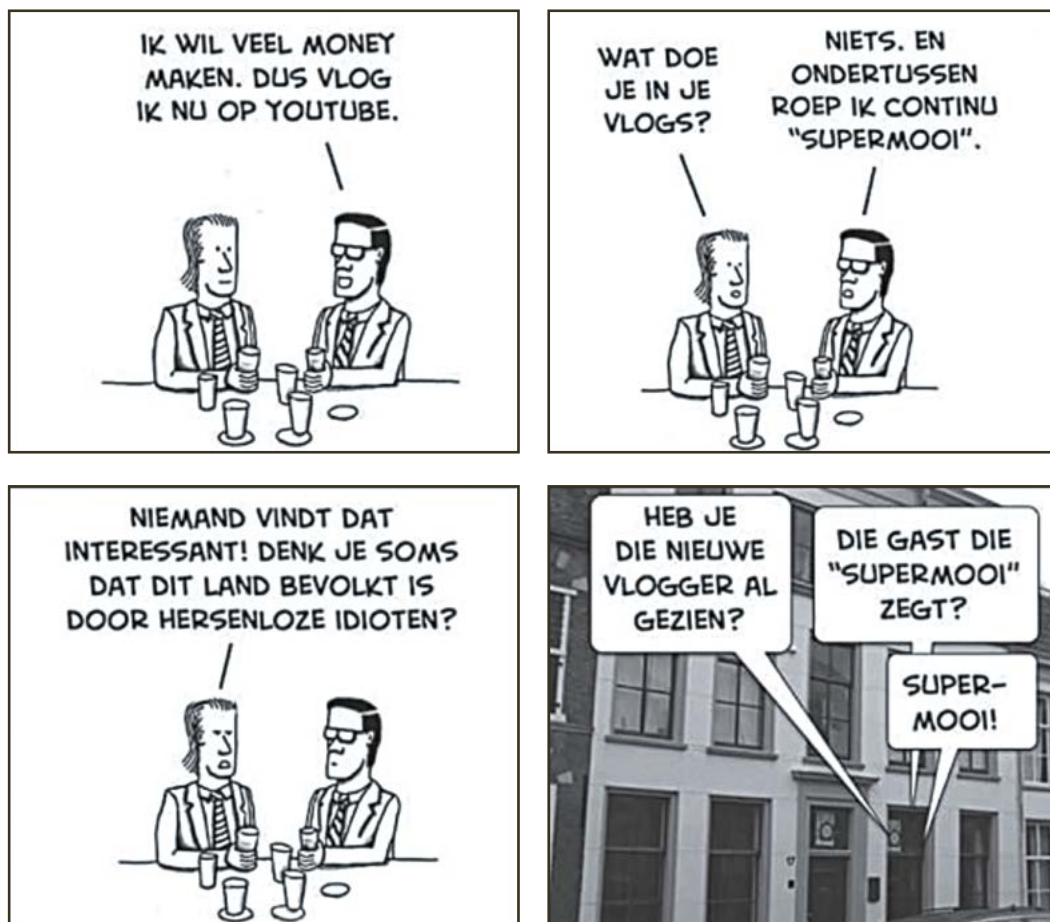
TEKSTFRAGMENT 1

VRIEND

Je hebt iemand nodig,
stil en oprecht,
die als het erop aan komt
voor je bidt of voor je vecht.
Pas als je iemand hebt,
die met je lacht en met je grient,
dan pas kun je zeggen:
'k heb een vriend.

Toon Hermans, Groot versjesboek, 2005

AFBEELDING 1

Dirk van de Wiel, X-kanaal 'van 9 tot 5', 12 oktober 2019

VRAGEN DEEL 1

VRAAG 1 (1 punt)

Alinea 1 tot en met 4 bevat de beschrijving van een persoonlijke ervaring van de auteur. Welke vraag staat centraal in deze alinea's?

- A Hoe terecht zijn schaamtegevoelens voor het kijken naar vlogs?
- B Waardoor komt het dat vlogs een negatief imago hebben?
- C Waarom keken mensen tijdens de lockdown meer naar vlogs?
- D Wat maakt het kijken naar vlogs zo aantrekkelijk?

VRAAG 2 (1 punt)

Het voorvoegsel 'para' suggereert een verschil tussen parasociale relaties en 'reguliere' sociale relaties. Waarin verschillen parasociale relaties van reguliere sociale relaties, gelet op alinea 5 en 6?

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

VRAAG 3 (1 punt)

"Er wordt dan ook veel onderzoek gedaan naar de parasociale relaties die mensen aangaan met hun online idolen." (alinea 6). Je wilt een samenvatting geven van de drie genoemde onderzoeksresultaten.

Welke van de volgende informatie-elementen kun je het best kiezen voor je samenvatting? Noteer de nummers van de drie juiste elementen.

- 1 Angstige mensen gaan sneller parasociale relaties aan.
- 2 Een parasociale relatie met een sport-influencer zorgt ervoor dat je eerder gaat sporten.
- 3 Een parasociale relatie vergroot je kans op een YouTube-verslaving.
- 4 Kijkers willen elke keer weer hetzelfde programma zien, ook als dat dagelijks is.
- 5 Sporten met een onbekende digitale metgezel vinden mensen leuker dan alleen sporten.
- 6 Tijdens de coronalockdowns bloeiden er meer parasociale relaties op.

VRAAG 4 (1 punt)

In alinea 9 beschrijft de auteur van tekst 1 haar moeizame contact met collega's tijdens een lunchpauze. Die ervaring komt in alinea 9 in verschillende woorden versterkt tot uitdrukking, bijvoorbeeld in het woord "onrustig".

In welke drie woorden uit het onderstaande rijtje komt die ervaring ook versterkt tot uitdrukking? Noteer de nummers van de drie juiste woorden.

- 1 "miste" (regel 111)
- 2 "moest" (regel 112)
- 3 "klaar" (regel 117)
- 4 "oponthoud" (regel 121)
- 5 "nóg" (2 keer in regels 124-125)
- 6 "mislukte" (regel 127)

EXAMEN 2025 – TIJDVAK 2

DEEL 1 – TEKST 1

Dierenliefhebbers moeten eigenlijk geen huisdier nemen

(1) Bij ons in de buurt woonde een oude alcoholist. In het voorbijgaan stopte hij weleens, keek me verwachtingsvol aan, zei iets als “juu” en sjokte na een verontschuldigende grimas verder. In zijn kielzog bevond zich stevast een verkreukeld hondje, van het type dat nooit jong was geweest, met uitpuilende, troebele oogjes. Ze waren samen alleen op de wereld.

(2) Huisdieren zijn er om het lot van hun baas te verlichten. Daarmee kunnen ze pech of geluk hebben. Dat blijkt eens te meer nu veel mensen de coronaverveling¹ proberen te verdrijven door een hond of kat aan te schaffen. De dieren kunnen afkomstig zijn uit Oost-Europese fokfabrieken of uit dubieuze adoptiehandel. Maar ook als ze eenmaal veilig hier zijn, is de ellende niet voorbij. Want wat gebeurt er met al die dieren als de eigenaren niet langer thuiswerken, maar weer naar kantoor moeten? De asielen komen vast vol te zitten. En zelfs als ze mogen blijven, is dat geen garantie voor een aangenaam bestaan. Een groot deel van de tijd zullen ze weinig anders te doen hebben dan wachten tot hun baas thuiskomt en iets met ze onderneemt.

(3) Als je huisdieren vergelijkt met dieren in de bio-industrie, het circus of de dierentuin lijken ze beter af. Ze zitten niet in ellendige hokken, worden niet op een afschuwelijke manier geslacht, lijden geen pijn en hoeven niet op te treden. Ze mogen bij het vrouwtje in bed slapen, krijgen medicijnen tegen iedere kwaal, eten peperduur voer, hebben eigen speelgoed, een eigen politieke partij en kunnen – als ze gestoord raken – in therapie. Overal waken deskundigen over hun welzijn.

(4) Maar hoe je het ook wendt of keert: huisdieren zijn gevangenen. Zelfs als ze intens worden liefgehad, blijft de verhouding vergelijkbaar met die van een sultan tot zijn favoriete slavin. Een tedere dictatuur. Welk mens zou voor zo'n lot kiezen? Toch worden intelligente, gevoelige wezens gedwongen tot levenslange verveling. Wellicht lijden ze er minder onder doordat ze door generaties opsluiting en fokkerij zijn afgestompt. Op straat wandelen anatomische drama's die voor honden doorgaan: met platte neuzen, scheve pootjes, te krappe schedels en vachten die ze zelf niet kunnen schoonhouden. Het is bijna onvoorstelbaar dat ze afstammen van veel intelligentere voorouders, laat staan van wolven.

(5) In het boek *De ontdekking van Frankrijk* beschrijft Graham Robb honden zoals ze bedoeld zijn. Deze negentiende-eeuwse dieren waren zo slim dat ze zelfs meehielpen bij criminele activiteiten. Helemaal zelfstandig smokkelden hondenbendes 's nachts illegale waar de grens over, ondertussen controleurs ontwijkend door zich in greppels te verschuilen of hun route te verleggen. Honden die werden gepakt, kregen de kogel – zo gevaarlijk was het werk. Maar als ze slaagden, wachtte hun een portie lekker eten. De huidige honden zijn veel te dom voor dit soort streken en hebben ook geen ruimte de intelligentie die hun nog rest werkelijk te gebruiken.

1 Deze tekst is geschreven tijdens de coronapandemie, toen mensen bovengemiddeld vaak thuisbleven en thuiswerkten om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan

(16) Dat het plotgedreven verhaal per definitie minderwaardig lijkt te zijn is onterecht, benadrukt Marion Pauw. “Eigenlijk zou ik willen beweren dat het schrijven van een goede thriller lastiger is dan het schrijven van een roman. Een actiescène elegant op papier krijgen is verschrikkelijk lastig.” Daar sluit ik mij volledig bij aan.

naar: Anna van den Breemer | uit: de Volkskrant, 4 februari 2023

Anna van den Breemer is journalist en auteur van diverse non-fictieboeken en de thriller Het perfecte zusje.

BRON 1

VAN PENSIONADO TOT TIKTOKTIENER: DEZE MENSEN HOUDEN DE NEDERLANDSE BOEKENMARKT OVEREIND

Meerderheid lezers leest thrillers

